

Datum van inontvangstneming : 01/04/2019

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-128/19 - 1

Zaak C-128/19

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

18 februari 2019

Verwijzende rechter:

Corte suprema di cassazione (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

14 november 2018

Verzoekende partij:

Azienda Sanitaria Provinciale di Catania

Verwerende partij:

Assessorato della Salute della Regione Siciliana

ITALIAANSE REPUBLIEK

CORTE SUPREMA DI CASSAZIONE

(hoogste rechterlijke instantie, Italië)

[OMISSIS]

TUSSENBSLISSING

gewezen op het beroep [OMISSIS] van:

Azienda Sanitaria Provinciale di Catania (provinciale gezondheidsdienst Catania, Italië) [OMISSIS];

verzoekster,

tegen

Assessorato della Salute della Regione Siciliana [OMISSIS];

verweerder in cassatie,

[Or. 2]

tegen

AU;

geïntimeerde,

tegen arrest nr. 1411/2012 van de Corte d’Appello di Catania (rechter in tweede aanleg Catania, Italië) [OMISSIS]

Feiten

1. Bij arrest van 24 juli 2013 heeft de Corte d’Appello di Catania de beslissing in eerste aanleg herzien en het beroep verworpen dat de plaatselijke Azienda Sanitaria Provinciale (provinciale gezondheidsdienst; hierna: „ASP”) had ingesteld tegen het betalingsbevel dat haar door AU was betekend voor de betaling van de schadevergoeding waarin is voorzien bij l. reg. Sicilia 5 giugno 1989, n. 12 (wet nr. 12 van 5 juli 2013 van de regio Sicilië), aan veehouders die verplicht zijn geweest hun besmette dieren te slachten, en heeft hij met name geoordeeld dat het door de tegenpartij aangevoerde ontbreken van procesbevoegdheid – omdat in het onderhavige geval de Assessorato Regionale per la Sanità aansprakelijk is – met name ongegrond was omdat „het bij wet vastgestelde mechanisme – globaal en logisch beschouwd – leidt tot de vaststelling dat de betrokken vergoeding moet worden betaald door de unità sanitaria locale (plaatselijke gezondheidsdienst)”.

De bestreden beslissing wordt door de verzoekende ASP in cassatie aangevochten op basis van één middel – dat zij overeenkomstig artikel 380 bis, lid 1, van de Codice di procedura civile (Italiaans wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „CPC”) aanvoert – waartegen verweester in cassatie zich verzet met een incidenteel beroep en een memorie, terwijl de AU geen verweer heeft gevoerd.

Overwegingen in rechte

2.1. Het enige middel in cassatie is gebaseerd op „artikel 360, lid 1, punt 3, CPC – schending en onjuiste toepassing van wet nr. 12 van 5 juli 2013 van de regio Sicilië **[Or. 3]** en van artikel 25, lid 16, van wet nr. 19/2005 van de regio Sicilië; en op artikel 360, lid 1, punt 5, – ontoereikende of tegenstrijdige motivering van een voor de procedure beslissend litigieus feit”.

Verzoekster stelt om te beginnen dat het onderhavige geval betrekking heeft op de vordering van een veehouder die betaling vordert van de schadevergoeding waarin aanvankelijk was voorzien bij wet nr. 12/1989 van de regio Sicilië („Maatregelen

ter vergemakkelijking van de sanering en het herstel van door tuberculose, brucellose en andere besmettelijke en veel voorkomende ziekten getroffen veehouderijbedrijven en bijdragen aan landbouwersverenigingen”) en vervolgens bij artikel 25, lid 16, van wet nr. 19/2005 van de regio Sicilië („Ter verwezenlijking van de doelstellingen van artikel 1 van regionale wet nr. 12 van 5 juni 1989, en overeenkomstig artikel 134 van regionale wet nr. 32 van 23 december 2000 wordt een bedrag van 20 miljoen EUR vrijgemaakt voor de betaling van de bedragen die de Azienda Unità Sanitaria Locale (plaatselijke gezondheidsdiensten; hierna: „AUSL”) in Sicilië dienen te betalen aan de eigenaars van dieren die in de periode 2000-2006 zijn geslacht omdat zij leden aan besmettelijke en veelvoorkomende ziekten, en voor de betaling van de zelfstandige dierenartsen die in die periode bij de saneringsactiviteiten betrokken waren. Voor de toepassing van dit lid wordt een bedrag van 10 miljoen EUR (UPB 10.3.1.3.2, post 417702) toegewezen voor het begrotingsjaar 2005. Voor de volgende begrotingsjaren wordt een regeling getroffen overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder i), van regionale wet nr. 10 van 27 april 1999, zoals gewijzigd en aangevuld”), voor marktdeelnemers in de veehouderijsector die gedwongen waren geweest om door brucellose getroffen dieren te slachten. Verzoekster stelt dat het bestreden arrest blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting en dat de motivering incoherent en soms apodictisch is, en betwist bijgevolg met name de uitlegging van de betrokken regels door de lagere rechterlijke instantie omdat deze zowel in strijd is met de bewoordingen ervan [**Or. 4**], waaruit slechts kan worden afgeleid dat de regionale overheid de kosten van de regeling zelf moet dragen, als met de mens legis die aan die bepalingen ten grondslag zou liggen, aangezien de rechter in hoger beroep de technische en administratieve taken die bij wet nr. 12/1989 van de regio Sicilië aan de gezondheidsautoriteiten zijn opgedragen, als essentiële aspecten heeft aangemerkt, waardoor de gezondheidsautoriteiten moeten instaan voor de vergoeding, ook al blijkt uit het mechanisme van toegang tot de vergoeding en het tijdschema voor de uitbetaling ervan het [OMISSIS] dat de autoriteiten, die zo worden belast, de hun toevertrouwde taken pas kunnen uitvoeren nadat het bestuur van de regio de nodige middelen ter beschikking heeft gesteld.

2.2. Met de bovenstaande uiteenzetting dringt verzoekster erop aan dat het cassatieberoep moet worden toegewezen en herhaalt zij zonodig de bovengenoemde bezwaren, en heeft zij met betrekking tot de overweging in het bestreden arrest in antwoord op het argument dat de betrokken steun „onrechtmatige staatssteun” vormt omdat hij in strijd is met artikel 87 EG (thans artikel 107 VWEU) is vastgesteld, zodat dat de steun niet kan worden toegekend zolang de Europese Commissie haar onderzoeksprocedure niet heeft afgerond en een besluit heeft gegeven waarin zij deze verenigbaar met de gemeenschappelijke markt verklaart („de grief kan buiten beschouwing worden gelaten, aangezien de Europese Commissie bij beschikking C(2002)4376 van 11 december 2002 de bovengenoemde verenigbaarheidstoetsing heeft uitgevoerd ten aanzien van de regionale wetten (...) die tot 1997 de maatregelen bedoeld in artikel 1 van regionale wet nr. 12/89 hebben geherfinancierd), opnieuw benadrukt dat de maatregel in strijd was met de bovengenoemde Unierechtelijke bepaling bij

gebreke van een verklaring van verenigbaarheid van de Europese Commissie, aangezien het ging om „steunmaatregelen die in beginsel **[Or. 5]** onverenigbaar zijn met de gemeenschappelijke markt op grond van artikel 87, lid 1, EG”.

3. Gelet op het voorgaande is de kamer van oordeel dat het met betrekking tot de laatste vraag, die vanuit logisch en juridisch oogpunt de in de motivering van het cassatieberoep uiteengezette klacht herneemt, noodzakelijk is de zaak krachtens artikel 267 VWEU voor een prejudiciële beslissing te verwijzen naar het Hof van Justitie van de Europese Unie.

4.1. Zoals het Hof van Justitie herhaaldelijk heeft verklaard, berust de toepassing van de staatssteunregels op een verplichting tot loyale samenwerking tussen de nationale rechterlijke instanties enerzijds en de Commissie en de rechterlijke instanties van de Unie anderzijds, in het kader waarvan elk handelt overeenkomstig de haar bij het VWEU toegekende taak. In het kader van deze samenwerking dienen de nationale rechterlijke instanties alle algemene of bijzondere maatregelen te treffen die geschikt zijn om de nakoming van de uit het Unierecht voortvloeiende verplichtingen te verzekeren, en zich te onthouden van alle maatregelen die de verwezenlijking van de doelstellingen van het Verdrag in gevaar kunnen brengen, zoals artikel 4, lid 3, VEU voorschrijft (arresten van het Hof van Justitie van 26 oktober 2016, *Dimosia Epicheirisi Ilektrismou*, C-590/14; 15 september 2016, *PGE Górnictwo i Energetyka Konwencyjna*, C-574/14, en 19 maart 2015, *OTP Bank Nyrt*). Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie (arrest van het Hof van Justitie van 13 februari 2014, *Mediaset SpA*, C-69/13) en van de verwijzende rechter **[OMISSIS]** [nationale rechtspraak], roepen de besluiten van de Commissie, met name wanneer zij een besluit op grond van artikel 108 VWEU vaststelt, bindende verplichtingen in het leven voor de staat tot wie zij zijn gericht, met inbegrip van de rechterlijke instanties die overeenkomstig het beginsel van de voorrang van het recht van de Unie verplicht zijn zich daarnaar te schikken; en **[Or. 6]** op grond daarvan staat eveneens vast **[OMISSIS]** [nationale rechtspraak] dat, aangezien het uitsluitend aan de Europese Commissie staat om te bepalen of steunmaatregelen van een lidstaat binnen de werkingssfeer van de artikelen 107 en 108 VWEU vallen, de nationale rechter bij wie de vraag wordt opgeworpen, indien hij twijfels heeft over de kwalificatie van de maatregel, naargelang de omstandigheden, zich kan wenden tot de Commissie, of het Hof van Justitie krachtens artikel 267 VWEU een prejudiciële vraag kan stellen over de uitlegging van artikel 107 VWEU – welke mogelijkheid ingevolge artikel 267, derde alinea, VWEU een verplichting wordt in het geval van een rechter in laatste aanleg (arrest van het Hof van Justitie van 15 september 2016, C-574/14).

4.2. In dit verband is de kamer van oordeel dat de betrokken steun, die, zoals eerder is opgemerkt, „een met staatsmiddelen bekostigde maatregel is die de veehouderijsector in Sicilië begunstigt en die derhalve de mededinging kan vervalsen op een markt – zoals die van levende runderen, schapen en geiten en het vlees daarvan – die op communautair niveau sterk geïntegreerd is”, in beginsel onderworpen is aan de procedure van de artikelen 87 en 88 EG (thans de

artikelen 107 en 108 VWEU), zodat, aangezien het niet aan de nationale rechter staat om zich uit te spreken over de verenigbaarheid van deze maatregel met de interne markt – daar deze beoordeling, die wordt uitgevoerd aan de hand van de communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouwsector, bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 1 februari 2000, tot de exclusieve bevoegdheid van de Commissie behoort – bij gebreke van een besluit van de Commissie, het Hof van Justitie [OMISSIS] te dient te worden verzocht om een prejudiciële beslissing.

[Or. 7]

4.3. Hieraan wordt niet afgedaan door het feit dat de Europese Commissie bij beschikking C(2002)4786 van 6 december 2002, waarin zij de kwestie heeft onderzocht in het licht van andere soortgelijke bepalingen van de regio Sicilië – in dat geval ging het om artikel 11 van de wet van 7 november 1999 van de regio Sicilië en artikel 7 van wet nr. 22 van 28 september 1999 van de regio Sicilië), reeds te kennen heeft gegeven dat zij van mening is dat de betrokken compensatie, die intrinsiek bedoeld is om bepaalde categorieën veehouders te bevoordelen ten opzichte van andere, waardoor werking van de markt vanuit het oogpunt van de mededingingsbeginselen wordt gewijzigd, staatssteun vormt en derhalve bij de Europese Commissie moet worden aangemeld voordat zij ten uitvoer kan worden gelegd.

4.4. Het bezwaar dat de Commissie volledig vergelijkbare maatregelen eerder wel heeft goedgekeurd, is weliswaar kennelijk niet zonder belang, [OMISSIS] maar is niet doorslaggevend. In de aangehaalde beschikking, hoewel daarin werd uitgegaan van de hierboven uiteengezette premisse, werd de maatregel goedgekeurd en werd vastgesteld dat deze, gelet op de omstandigheden van het concrete geval en de uitvoeringsprocedures – en met name omdat hij volgens de bovengenoemde communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouwsector voldoet aan de criteria om in aanmerking te komen voor de afwijking van artikel 87, lid 3, onder c), van het Verdrag – de marktwerking niet had verstoord – hetgeen schending van het mededingingsbeginsel had kunnen opleveren –, zodat hij met de staatssteunregels verenigbaar was.

4.5. Op die wijze wordt – in het referentiekader dat in het licht van deze overwegingen vorm krijgt – de aanvankelijke twijfel over de uitlegging, niet alleen intuïtief groter, in plaats van kleiner, aangezien de Commissie bij deze gelegenheid de **[Or. 8]** de verenigbaarheid van de maatregel met het Unierecht niet heeft uitgesloten, zodat het noodzakelijk voorkomt de aard ervan op het juiste niveau te beoordelen en dus het Hof van Justitie van de Unie om opheldering te verzoeken; maar wordt hij nog aanzienlijk versterkt door een ander aspect, aangezien, nadat de bovengenoemde twijfel zou verdwijnen doordat wordt bevestigd dat een dergelijke maatregel van dezelfde aard is als in het verleden reeds door de Commissie is vastgesteld, vervolgens de vraag zou rijzen – mede gelet op het feit dat soortgelijke maatregelen reeds eerder door de Commissie waren goedgekeurd, of het uitdrukkelijk door haar in beschikking C(2002) 4786

uitdrukke voorbehoud inzake de verenigbaarheid kan worden toegepast buiten het wettelijk referentiekader, en of dus kan worden vastgesteld dat het geldt ten aanzien van andere dan de rechtstreeks betrokken bepalingen, hetgeen de toekenning van de steun uit hoofde van deze andere bepalingen zou rechtvaardigen.

4.6. Gelet op die overwegingen wordt het Hof van Justitie van de Europese Unie krachtens 267 VWEU verzocht om een beslissing over de volgende vragen:

„1) Vormt de maatregel van artikel 25, lid 16, van regionale wet nr. [19] van 22 december 2005 van de regio Sicilië, waarin het volgende is bepaald: ‚Ter verwezenlijking van de doelstellingen van artikel 1 van regionale wet nr. 12 van 5 juni 1989, en overeenkomstig artikel 134 van regionale wet nr. 32 van 23 december 2000 wordt een bedrag van 20 miljoen EUR vrijgemaakt voor de betaling van de bedragen die de Azienda Unità Sanitaria Locale in Sicilië dienen te betalen aan de eigenaars van dieren die in de periode 2000-2006 zijn geslacht omdat zij leden aan besmettelijke en veelvoorkomende ziekten, en voor de betaling van de zelfstandige dierenartsen die in die periode bij de saneringsactiviteiten betrokken waren. Voor de toepassing van dit lid wordt een bedrag van 10 miljoen EUR (UPB 10.3.1.3.2, post 417702) toegewezen voor het begrotingsjaar 2005. Voor de volgende begrotingsjaren wordt een regeling getroffen overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder i), van regionale wet nr. 10 van 27 april 1999, zoals gewijzigd en aangevuld’, in het licht van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag – en thans de artikelen 107 en 108 VWEU – en de communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouwsector, die zijn opgenomen in mededeling 2000/C 28/02 van de Commissie en bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 1 februari 2000, staatssteun die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalst of dreigt te vervalsen?

2) Kan de maatregel van artikel 25, lid 16, van regionale wet nr. 19 van 22 december 2005 van de regio Sicilië, waarin het volgende is bepaald: ‚Ter verwezenlijking van de doelstellingen van artikel 1 van regionale wet nr. 12 van 5 juni 1989, en overeenkomstig artikel 134 van regionale wet nr. 32 van 23 december 2000 wordt een bedrag van 20 miljoen EUR vrijgemaakt voor de betaling van de bedragen die de Azienda Unità Sanitaria Locale in Sicilië dienen te betalen aan de eigenaars van dieren die in de periode 2000-2006 zijn geslacht omdat zij leden aan besmettelijke en veelvoorkomende ziekten, en voor de betaling van de zelfstandige dierenartsen die in die periode bij de saneringsactiviteiten betrokken waren. Voor de toepassing van dit lid wordt een bedrag van 10 miljoen EUR (UPB 10.3.1.3.2, post 417702) toegewezen voor het begrotingsjaar 2005. Voor de volgende begrotingsjaren wordt een regeling getroffen overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder i), van regionale wet nr. 10 van 27 april 1999, zoals gewijzigd en aangevuld’, ofschoon hij in beginsel staatssteun kan vormen die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalst of dreigt te vervalsen, toch worden geacht verenigbaar zijn met de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag – en thans de

artikelen 107 en 108 VWEU, gelet op de redenen die de Europese Commissie er in haar beschikking C(2002)4786 van 6 december 2002 toe hebben gebracht om te vast te stellen dat, aangezien was voldaan aan de criteria van de ,communautaire richtsnoeren **[Or. 10]** voor staatssteun in de landbouwsector’, die zijn opgenomen in mededeling 2000/C 28/02 van de Europese Commissie en bekendgemaakt in het Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen van 1 februari 2000, de soortgelijke bepalingen van artikel 11 van wet nr. 40/1997 van de regio Sicilië en artikel 7 van regionale wet nr. 22/1999 verenigbaar waren met de artikelen 87 en 88 EG?”

5. Gelet op de prejudiciële verwijzing wordt de procedure geschorst.

[OMISSIS]

[Or. 11]

[OMISSIS] [herhaling van de prejudiciële vragen en standaardformules]

[OMISSIS] Rome [OMISSIS] 14 november 2018.

[OMISSIS]